

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ:
Ρ. ΚΛΑΜΠΑΤΣΕΑ_Κ. ΣΕΡΡΑΟΣ_Ν. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ_Δ. ΜΠΑΛΑΜΠΑΝΙΔΗΣ

ΑΓΓΕΛΙΝΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
ΜΕΛΕΤΗΣ ΜΠΑΚΑΟΥΚΑΣ
ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΑΓΙΑ

ΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ
ΑΧΑΡΝΩΝ-ΘΡΑΚΟΜΑΚΕΔΟΝΩΝ
ΜΕ ΑΞΟΝΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ
ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

Νοέμβριος 2011

*Στην τοπική κοινωνία και σε ανθρώπους σαν το Γιάννη Ματουκά,
για τη συμβολή τους...*

Διάρθρωση

I. Εισαγωγή/Ζητήματα-«κλειδί»	6
I. Α. Στοιχειοθετώντας το πλαίσιο του σχεδιασμού.....	6
I. Β. Τα Μεθοδολογικά Βήματα	8
II. Αξιολογώντας την υφιστάμενη κατάσταση: S.W.O.T. Analysis.....	11
(S) Δυνατότητες	11
(W) Αδυναμίες	15
(O) Ευκαιρίες	18
(T) Απειλές	21
III. Στοιχειοθέτηση εναλλακτικών σεναρίων –σχεδιαστικών κατευθύνσεων–	28
IV. Χωρική εξειδίκευση	44
Βιβλιογραφία.....	51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: Εισαγωγή/Ζητήματα-«κλειδί»

I. Εισαγωγή/Ζητήματα-«κλειδί»

I. A. Στοιχειοθετώντας το πλαίσιο του σχεδιασμού...¹

Ο χώρος, όπως και ο χρόνος,² αποτελεί μια αφηρημένη συνθήκη. Ο χώρος «μετουσιώνεται» σε τόπο, όταν ο άνθρωπος δραστηριοποιείται πάνω σε αυτόν και του εναποθέτει/προσδίδει λειτουργίες, όνειρα, προσδοκίες, συναισθήματα, σημασίες, μνήμες, «παράγοντας» υλικά ή άυλα μνημεία –χώρο– και διαμορφώνοντας την τοπική «ιστορικότητα»-πολιτισμό.³ Κατ' επέκταση, ο χώρος «μετουσιώνεται» σε τόπο όταν πάνω σε αυτόν ο χρήστης είναι ικανός να «αναγνώσει» ή/και να ανασύρει ψήγματα μνήμης, σταθερά-υλικά ή πνευματικά-άυλα μνημεία –λόγος και μύθος κάθε τόπου–, αλλά και να εγγράψει σε αυτόν νέες μνήμες μέσα από δρώμενα και βιωματικές συμπεριφορές.⁴

Ο τόπος προσιδιάζει στην έννοια του «αρχείου», όπως περιγράφεται από τον J. Derrida,⁵ και συναρθρώνεται από χρονικά/ιστορικά/πολιτισμικά «στρώματα» –layers–⁶. Ο σχεδιασμός οφείλει να «αναγνώσει» αυτά τα «στρώματα»-τοπικές ιδιαιτερότητες (πρόκειται για «στρώματα» που έχουν προκύψει από ιδιαίτερα πολύπλοκες ή/και

¹ Εάν επί δεκαετίες διερευνάτο το ερώτημα «για ποιον σχεδιάζουμε;», σήμερα καταδεικνύεται η αναγκαιότητα της διερεύνησης του ερωτήματος «ποιος σχεδιάζει;»... Βλ. Κλαμπατσέα, Ε., «Σχεδιάζοντας (σε) Προνομιακούς Τόπους και Μετατοπίζοντας Ανισότητες στον Ελληνικό Χώρο» στο *Μεταλλαγές και (Α)συνέχειες: Πρακτικές, πολιτικές και λόγος για τον αστικό χώρο*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2009, σ. 203.

² Για τις διάφορες μορφές χρόνου (φυσικός ή αστρονομικός ή κοσμολογικός, βιολογικός ή φυσιολογικός, ψυχολογικός ή υποκειμενικός ή υπαρξιακός, κοινωνικός και ιστορικός, καλλιτεχνικός, θρησκευτικός) που κατέγραψε ο ανθρώπινος στοχασμός βλ. Μπαδογιαννάκης, Γ., *Καθένας με το χρόνο του: η φύση, ο χρόνος και ο άνθρωπος*, Αθήνα: Καστανιώτης, 2005, σ. 23-27.

³ Τόπος είναι ο βιωμένος φυσικός χώρος. Βλ. Στεφάνου, Ι. και Στεφάνου, Ι., *Περιγραφή της εικόνας της πόλης*, Αθήνα: Ε.Μ.Π., 1999, σ. 209-210.

⁴ Κατά τον J. Derrida, Χώρα = Τόπος + Λόγος + Μύθος. Συνεπώς **Χώρα = Τόπος + Άυλα Μνημεία**. Βλ. Στεφάνου, Ι., «Η αστική ανάπλαση ως ευκαιρία για την ανάδειξη της φυσιογνωμίας της πόλης» στα Πρακτικά της Επιστημονικής Ημερίδας: *Διαχείριση περιβάλλοντος για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς*, Αθήνα: Τ.Ε.Ε., 12 Μαρτίου 2007.

⁵ Το αρχείο συναρμώνει φαινομενικά δυο αρχές σε μία. Σύμφωνα με τη φύση ή την ιστορία, εκεί όπου τα πράγματα αρχίζουν, αλλά και σύμφωνα με το νόμο, εκεί όπου άνθρωποι και θεοί διατάσσουν, εκεί όπου ασκείται η αυθεντία... Βλ. Derrida, J., *Mal d' Archive*, Paris: Éditions Galilée, 1995.

⁶ Η D. Massey αναφέρει πως η δομή των τοπικών κοινωνιών, οι οποίες και αποτελούν ένα «ιστορικό προϊόν», διαμορφώνεται από «στρώματα» -layers- νέων οικονομικών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της έκθεσής τους σε νέες μορφές επενδύσεων. Η παγίωση αυτών των «στρωμάτων» συμβάλει στον μετασχηματισμό της χωρικής διάρθρωσης της οικονομίας και συνδέεται άρρηκτα με τους ευρύτερους αστικούς μετασχηματισμούς. Βλ., σχετικά, Allen, J., Massey, D., Cochrane, A., *Rethinking the Region*, London: Routledge, 1998, Massey, D., *For Space*, London: Sage, 2005, καθώς και Μπελαβίλας, Ν., «Για τη χρήση των ιστορικών ιχνών στο σχεδιασμό», *Υποστηρικτικό υλικό του μαθήματος «Προσεγγίσεις του εφαρμοσμένου αστικού σχεδιασμού στην Ελλάδα»*, Αθήνα: Ε.Μ.Π., Δ.Π.Μ.Σ. «Πολοδομία και Χωροταξία», 2011.

πολυεπίπεδες διεργασίες –κοινωνικές, οικονομικές, πολιτισμικές και εντέλει χωρικές–) και να προτείνει «παρεμβάσεις», οι οποίες θα αναγνωρίζουν και θα αναδεικνύουν την έννοια του «τοπικού», καθώς και τις συνιστώσες που τη συναρθρώνουν. Ήδη από τη δεκαετία του '80, ο σχεδιασμός με έμφαση στην τοπική-πολιτισμική ιδιαιτερότητα των πόλεων αποτέλεσε σημείο αιχμής για την «αναζωογόνηση» αστικών κέντρων επιδιώκοντας, στη σύλληψή του τουλάχιστον, την παραγωγή πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων για τον αστικό χώρο.⁷

Υιοθετώντας τις παραπάνω θέσεις, η ερευνητική ομάδα, η οποία εμβαθύνει (θεματικός άξονας-«κλειδί»⁸) στην πτυχή εκείνη του αστικού σχεδιασμού που αφορά στην ιστορικότητα του τόπου, θα αναζητήσει την κατάλληλη μεθοδολογική προσέγγιση, ώστε να στοιχειοθετήσει «αναπτυξιακό όραμα» υπό το πρίσμα της ιστορίας και του πολιτισμού, συνεκτιμώντας τις ιδιαίτερες κοινωνικο-οικονομικές και χωρικές διεργασίες της περιοχής μελέτης (Δήμος Αχαρνών-Θρακομακεδόνων), για τη διαμόρφωση ενός αστικού περιβάλλοντος, το οποίο θα αποδοθεί, πρωτίστως, στους μόνιμους κατοίκους, αναγνωρίζοντας την «ετερότητα»⁹ και συμβάλλοντας στην άρση οποιουδήποτε «πολιτισμικού αποκλεισμού»¹⁰.

⁷ Για τη σχετική συζήτηση γύρω από την αξιοποίηση της πολιτισμικής κληρονομιάς στον αστικό χώρο, αλλά και την εξέλιξη της προβληματικής, βλ., χαρακτηριστικά, Bianchini, F., Parkinson, M. (eds), *Cultural policy and urban regeneration: The West European experience*, Manchester: Manchester University Press, 1993.

⁸ Βλ. Παναγιωτάτου, Ε., *Συμβολή σε μια ενιαία θεώρηση του χώρου και σε μια άλλη σχεδιαστική πρακτική*, Αθήνα: Ε.Μ.Π., 1988, καθώς και Κλαμπατσέα, Ε. και Παναγιωτάτου, Ε. (επιμ.), *Παρατηρώντας το Αιγαίο...*, Αθήνα: Ε.Μ.Π., Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας, Εργαστήριο Σχεδιαστικής Μεθοδολογίας και Ρύθμισης του Χώρου, 2007.

⁹ Περί «ετερότητας» βλ., ενδεικτικά, Τσουκαλάς, Κ., *Η επινόηση της ετερότητας: «Ταυτότητες» και «διαφορές» στην εποχή της παγκοσμιοποίησης*, Αθήνα: Καστανιώτης, 2010.

¹⁰ Όπως διαφαίνεται στο στάδιο της Ανάλυσης, στην περιοχή συνυπάρχουν «ετερόκλητες» πολιτισμικές ομάδες, οι οποίες εναποθέτουν τα ίχνη τους στον χώρο και αναζητούν διέξοδο στην ιστορική-πολιτισμική τους «ετερότητα».

I. Β. Τα Μεθοδολογικά Βήματα

- ✓ Αξιοποίηση πρωτογενών (επιτόπια έρευνα) και δευτερογενών στοιχείων (βιβλιογραφία, μελέτες, θεσμικά πλαίσια κ.λπ.)
- ✓ ¹¹ S.W.O.T. Analysis. Η χρήση της S.W.O.T. Analysis αποτελεί ένα αξιόπιστο μεθοδολογικό εργαλείο, το οποίο διασφαλίζει εγκυρότητα στη «λήψη αποφάσεων». Πρόκειται για ένα ευέλικτο εργαλείο που αναπαριστά την ακριβή και πλήρη θεώρηση για τις εσωτερικές Δυνατότητες και Αδυναμίες της περιοχής μελέτης, αλλά και τις Ευκαιρίες και Απειλές που εν δυνάμει διαμορφώνονται για αυτήν από το εξωτερικό περιβάλλον. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμη ως μέθοδος ανίχνευσης και αξιολόγησης στα προκαταρκτικά στάδια του προγραμματικού σχεδιασμού, επειδή, κυρίως, διασφαλίζει την ορθολογική προοπτική και εμπεριέχει σημαντικό κριτικό προβληματισμό. Ειδικότερα, ταξινομεί συστηματικά πληροφορίες και απόψεις στρατηγικής φύσεως για την περιοχή και διαμορφώνει εναλλακτικά σενάρια ανάπτυξης που σε μεταγενέστερο στάδιο τυγχάνουν επεξεργασίας μέσω πιο εξειδικευμένων «μοντέλων» και τεχνικών ανάλυσης. Η S.W.O.T. υπογραμμίζει, ιδιαίτερα, την «ευαισθησία» της ανάπτυξης, σε τοπικό επίπεδο, σε απρόβλεπτες μεταβολές που οφείλονται στην εθνική οικονομία και εισάγει, σε αρχικό στάδιο, το κυρίαρχο πλαίσιο αιτιότητας που διευκολύνει την αποδοτική διαχείριση του πληροφοριακού συνόλου που προκύπτει κατά την υλοποίηση ενός αναπτυξιακού προγράμματος. Παρέχει, ειδικότερα,:
 - συστηματική διασύνδεση μεταξύ της απόδοσης της τοπικής οικονομίας, και της ευρύτερης, σε περιφερειακό, εθνικό και διακρατικό επίπεδο,
 - σαφή επεξήγηση του τρόπου που οι δράσεις των αναπτυξιακών προγραμμάτων θα επιφέρουν την ανάπτυξη,
 - «ανάγνωση» των γενικών τάσεων που αναμένεται να επηρεάσουν την τοπική οικονομία και εντός των οποίων η παρεμβατική πολιτική θα πρέπει να αναπτυχθεί,
 - σαφή ανάλυση της εσωτερικής και εξωτερικής συνοχής των αναπτυξιακών προγραμμάτων και των πολλαπλασιαστών,
 - δυνατότητα συγκρότησης ρεαλιστικής «αντίστροφης πραγματικότητας» έναντι της οποίας τα σενάρια παρέμβασης μπορούν να συγκριθούν,
 - δυνατότητα περιοδικής ανασκόπησης.
- ✓ Στοιχειοθέτηση προτεινόμενων σεναρίων –σχεδιαστικών κατευθύνσεων–.
- ✓ Επιλογή βέλτιστου σεναρίου, το οποίο προκύπτει από τη σύνθεση επί μέρους κατευθύνσεων των τριών προτεινόμενων σεναρίων, σύμφωνα με τα κριτήρια που

¹¹ Βλ. Μπακαούκας, Μ., *Μικρά νησιά, μια εύθραυστη ισορροπία. Ένα στρατηγικό πλαίσιο για την τουριστική ανάπτυξη των Μικρών Κυκλάδων*, αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Αθήνα: Ε.Μ.Π., Δ.Π.Μ.Σ. «Περιβάλλον και Ανάπτυξη», 2008.

επιλέγονται από την ερευνητική ομάδα και πάντα σε συνέργεια με τις υπόλοιπες ομάδες εργασίας.

- ✓ Εξειδίκευση σε γεωγραφική κλίμακα –χωρική εξειδίκευση– μικρότερη του Δήμου –επιλογή θυλάκου–.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II: Αξιολόγηση Υφιστάμενης Κατάστασης

II. Αξιολογώντας την υφιστάμενη κατάσταση: S.W.O.T. Analysis

(S) Δυνατότητες

Πλήθος πολιτισμικών διαθεσίμων: η διαρκής κατοίκηση της περιοχής του δήμου Αχαρνών ήδη από τους ύστερους νεολιθικούς και πρώιμους πρωτοελλαδικούς χρόνους, έχει διαμορφώσει μια πλούσια ιστορία η οποία αποτυπώνεται στον χώρο είτε διαμέσου «υλικών» είτε «άυλων μνημείων».

Τόποι πολιτιστικού ενδιαφέροντος («Υλικά Μνημεία»): τα μνημεία τα οποία η ερευνητική ομάδα θεωρεί ως πιο «αξιόλογα» – με κριτήριο την ιστορική τους σημασία, το βαθμό διατήρησής τους και την προοπτική ανάδειξης/αξιοποίησης – είναι τα εξής:

α. Αρχαίο θέατρο: ήρθε στο φως πρόσφατα και αποτελεί σημαντικό εύρημα καθώς είναι ένα από τα επτά θέατρα περιφερειακών δήμων της Αττικής των οποίων σώζονται κατάλοιπα. Βρίσκεται στο κεντρικό Μενίδι και συγκεκριμένα στη θέση Κάραβος. Χρονολογείται πιθανότατα στον 4^ο αιώνα π.Χ. Οι ανασκαφές συνεχίζονται μέχρι σήμερα και δεν είναι ακόμα γνωστή η πλήρης εικόνα του μνημείου.

β. Μυκηναϊκός θολωτός τάφος: αποτελεί τον καλύτερα διατηρημένο μυκηναϊκό θολωτό τάφο της Αττικής. Χρονολογείται στον 14^ο-13^ο αι. π.Χ. και αποτελείται από το δρόμο, δηλαδή το διάδρομο που οδηγούσε στον τάφο, το στόμιο και το θάλαμο. Είναι υπόγειος και σχηματίζει έναν τεχνητό λόφο. Επρόκειτο για τον τάφο σημαντικού προσώπου της περιοχής όπως μαρτυρούν τα κτερίσματα τα οποία φυλάσσονται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

γ. Αδριάνειο Υδραγωγείο: η κατασκευή του ξεκίνησε από τον αυτοκράτορα Αδριανό (125 μ.Χ.) με σκοπό την υδροδότηση των Αθηνών από τα νερά της Πάρνηθας. Η σημασία αυτού του έργου ήταν τεράστια αν αναλογιστεί κανείς ότι χρησιμοποιούνταν για την υδροδότηση της Αθήνας μέχρι τις αρχές του 20 αιώνα. Τμήμα του έχει «αναδειχθεί» στην περιοχή του Ολυμπιακού Χωριού.

δ. Τύμβος του Σοφοκλή: βιβλιογραφικά είναι γνωστός ως τύμβος ή «ήριον» της Καμβέζας και θεωρείται από αρκετούς ερευνητές ως ο τάφος του Σοφοκλή, αν και αυτό δεν αποτελεί κοινή αντίληψη. Βρίσκεται βόρεια των Αχαρνών στη σημερινή Βαρυμπόμπη, στη θέση Μεγάλη Βρύση ή Παναγίτσα. Έχει διάμετρο 40 περίπου μέτρα και ύψος 13μ. Μέσα στον περίβολο βρέθηκαν τρεις λίθινες σαρκοφάγοι με διάφορα κτερίσματα.

ε. Αχαρνικός Οχετός: κατασκευάστηκε στην περιοχή των Αχαρνών και των γειτονικών δήμων κατά τον 4^ο αι. π.Χ. με στόχο να μεταφέρει τα νερά των πηγών της Πάρνηθας στους οικισμούς και τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Θεωρείται πολύ σημαντικό έργο υποδομής για την εποχή του αν και αντικαταστάθηκε στους ρωμαϊκούς χρόνους από το αδριάνειο υδραγωγείο.

στ. ρωμαϊκή αγροικία: στην περιοχή των Αχαρνών έχουν βρεθεί αρκετές ρωμαϊκές αγροικίες. Από τις καλύτερα διατηρημένες είναι αυτή στην περιοχή Μονομάτι (Αυλίζα). Πρόκειται για μεγάλες μονώροφες ή διώροφες κατοικίες με πολλά δωμάτια, εργαστηριακούς χώρους, αποθήκες κ.α. Οι μεγάλες αυτές εγκαταστάσεις αποτελούσαν αυτοδύναμες αγροτικές μονάδες και συχνά είχαν στις εγκαταστάσεις τους και λουτρά (βαλάνεια).

ζ. μονή Χελιδονούς: βρίσκεται στη νότια όχθη του ρέματος της Χελιδονούς ανατολικά των Αχαρνών και είναι μια μικρή μονόκλιτος καμαροσκέπαστη βασιλική. Στο εσωτερικό διασώζονται τοιχογραφίες του 18^{ου} αι. Προς τα νότια συνδέεται με μικρό σπήλαιο σταλακτιτών το οποίο είναι συνδεδεμένο με τη λατρεία των Νυμφών.

Υπαρξη Φορέων Αξιοποίησης Πολιτισμικής Κληρονομιάς: στο Δήμο Αχαρνών λειτουργούν φορείς αξιοποίησης της πολιτισμικής κληρονομιάς διαφόρων φυσιογνωμιών. Από Δημοτικές Επιχειρήσεις (Δ.Ε.Α.Δ.Α.) μέχρι πρωτοβουλίες συλλόγων και κατοίκων (Ι.Λ.Ε.Α.). Η συνεργασία Δήμου και «ενεργών πολιτών» έχει φέρει αποτελέσματα στον τομέα του πολιτισμού, όπως το Αρχαιολογικό και το Λαογραφικό Μουσείο του Δήμου, η Πινακοθήκη και άλλες πολιτιστικές λειτουργίες – μόνιμες ή εφήμερες –.

Συνύπαρξη πολιτισμών – ιδιαίτερων «βιωματικών» ταυτοτήτων: το στοιχείο της πολυπολιτισμικότητας στο Δήμο Αχαρνών είναι ένα χαρακτηριστικό βαθιά ριζωμένο στους κατοίκους του, καθώς υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό παλιννοστούντων από την πρώην Σοβιετική Ένωση αλλά και μια έντονη παρουσία ρομά. Αυτές οι χαρακτηριστικές «βιωματικές ταυτότητες» έρχονται να συναντήσουν και το μωσαϊκό ταυτοτήτων των οικονομικών μεταναστών ή πολιτικών προσφύγων που κάνουν την παρουσία του αισθητή και στο δήμο Αχαρνών, όπως στις περισσότερες εργατικές περιοχές του λεκανοπεδίου.

«Άυλα Μνημεία» (ήθη, έθιμα, παραδόσεις): αυτό το παζλ ετερόκλιτων ταυτοτήτων που εκφράζονται στο δημόσιο χώρο, «παράγουν» συν τω χρόνω ήθη και έθιμα, δηλαδή τα «άυλα μνημεία» της περιοχής. Κάποια από αυτά είναι ο Μενιδιάτικος Γάμος, το καρναβάλι, το Πανηγύρι της Ζωοδόχου Πηγής κ.α.

Αξιόλογα Φυσικά-Περιβαλλοντικά Διαθέσιμα: αναμφισβήτητα το συγκριτικό πλεονέκτημα των Αχαρνών είναι το φυσικό περιβάλλον. Η γειτνίαση με τον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας, αλλά και η διέλευση από το δήμο του Κηφισού ποταμού, δίνουν τη δυνατότητα για μια αειφόρο ανάπτυξη της

περιοχής με άξονα το περιβάλλον. Κατά την άποψη της ομάδας εργασίας, το περιβάλλον και η προστασία του σίγουρα ενέχουν πτυχές του πολιτισμού. Παράλληλα, η αγροτική – καλλιεργήσιμη γη η οποία εξακολουθεί ακόμη και σήμερα να αποτελεί μια από τις παραγωγικές δραστηριότητες της περιοχής, αποτελεί μια δραστηριότητα άξια διατήρησης και προβολής.¹²

¹² Η συγγραφή του υποκεφαλαίου αυτού στηρίχτηκε στο Πλάτωνος-Γιώτα, Μ., *Αχαρναί: Ιστορική και τοπογραφική επισκόπηση των Αρχαίων Αχαρνών, των γειτονικών Δήμων και των οχυρώσεων της Πάρνηθας*, Αχαρναί: Δήμος Αχαρνών, 2004, σε στοιχεία που «αλιεύτηκαν» από την ιστοσελίδα <http://www.acharnes.gr/el/category/content-310-54> (τελευταία επίσκεψη: 1/6/2011), καθώς και σε στοιχεία από την επιτόπια έρευνα στη περιοχή μελέτης (ενημερωτικές πινακίδες του Αρχαιολογικού Μουσείου Δ. Αχαρνών, αλλά και συνεντεύξεις στου πολιτιστικούς φορείς –πρόσωπα– του τόπου).

(S)	Δυνατότητες
S1	Πλήθος πολιτισμικών διαθεσίμων
S2	Τόποι πολιτιστικού ενδιαφέροντος (“Υλικά Μνημεία”):
	<ul style="list-style-type: none"> 2.α. Αρχαίο Θέατρο 2.β. Μυκηναϊκός Θολωτός Τάφος 2.γ. Αδριάνειο Υδραγωγείο 2.δ. Τύμβος του Σοφοκλή 2.ε. Αχαρνικός Οχετός 2.στ. Ρωμαϊκή Αγροικία 2.ζ. Μονή Χελιδονούς 2.η. Ιππία Οδός
S3	Υπαρξη Φορέων Αξιοποίησης Πολιτισμικής κληρονομιάς
	<ul style="list-style-type: none"> 3.α. Δημοτική επιχείρηση Ανάπτυξης Δ. Αχαρνών (Δ.Ε.Α.Δ.Α.) 3.β. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Αχαρνών (Ι.Λ.Ε.Α.) 3.γ. Αρχαιολογικό Μουσείο 3.δ. Λοιπές δημοτικές πολιτιστικές λειτουργίες (Δημοτική Πινακοθήκη, Πνευματικό Κέντρο, κ.λπ.)
S4	Συνύπαρξη πολιτισμών (πολυπολιτισμικότητα)-ιδιαιτέρων “βιωματικών” ταυτοτήτων
S5	“Άυλα Μνημεία” (ήθη, έθιμα, παραδόσεις): Μενιδιάτικος Γάμος, Καρναβάλι, Πανηγύρια...
S6	Αξιόλογα Φυσικά-Περιβαλλοντικά Διαθέσιμα
	<ul style="list-style-type: none"> 6.α. Εθνικός Δρυμός Πάρνηθας 6.β. Κηφισός Ποταμός 6.γ. Ρέματα 6.δ. Αγροτική-καλλιεργίσιμη γη

(W) Αδυναμίες

Ανεπαρκής αξιοποίηση των πολιτισμικών διαθεσίμων: η επικρατούσα κατάσταση, στην ευρύτερη περιοχή του Μενιδίου (Δήμου Αχαρνών) όσον αφορά στη μέριμνα γύρω από τα ιστορικά δεδομένα της περιοχής και γενικότερα των πολιτισμικών διαθεσίμων της, δεν βοηθά στην αξιοποίηση και την ανάδειξή τους, καθότι τα περισσότερα γνωστά από αυτά, που σώζονται ακόμα και σήμερα, είναι απομακρυσμένα τόσο από το κέντρο του Μενιδίου, όσο και μεταξύ τους. Αποτέλεσμα είναι, τα παραπάνω, να μην μπορούν να ενταχθούν όχι μόνο σε ένα τοπικό οργανωμένο δίκτυο περιπάτων και διαδρομών στην πόλη, αλλά και σε πιο εξειδικευμένα πολιτισμικά δίκτυα, ακόμα και αν υπάρχει πρόθεση περαιτέρω σχεδιασμού. Βέβαια, τα μνημεία - τοπόσημα της περιοχής, να μεν αυτοτελώς αποτελούν σημαντικούς κόμβους ανάδειξης τόσο των ιδίων όσο και του άμεσου περιβάλλοντος τους – λόγω και του καλού επιπέδου της εξελισσόμενης συντήρησής τους – αλλά εξαιτίας των δυσκαμψιών που παρατηρούνται σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, σε πολλαπλά επίπεδα ανάπτυξης (δημόσιος χώρος, φυσικό περιβάλλον, βιώσιμη κινητικότητα κ.λπ.), παρατηρείται το φαινόμενο της δυσαρμονικής ένταξης τέτοιων «πολιτισμικών τόπων» στον ευρύτερο πολεοδομικό ιστό.

Αδυναμία ανάδειξης του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα της περιοχής: ένα από τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου Δήμου, είναι η συνύπαρξη κοινωνικά ετερόκλητων πολιτισμικών ομάδων διαφορετικής κουλτούρας, γεγονός που αναπαράγει κοινωνικές καταστάσεις διαφορετικής «έντασης» σε κάθε περιοχή του, με αποτέλεσμα η οποιαδήποτε παρέμβαση από θεσμικούς φορείς, σε επίπεδο θεματικής εξειδίκευσης, να χρίζει και διαφορετική αφετηρία αναφοράς, για την «πρόσληψη» των κοινωνικο-πολιτισμικών νοημάτων των εκάστοτε επεμβάσεων, από το σύνολο του πληθυσμού του Δήμου. Έτσι, η σημερινή εικόνα που παρουσιάζουν τα περισσότερα (πολιτισμικά) ιστορικά μνημεία, από την στιγμή που δεν υπάρχει ενιαίος σχεδιασμός γι' αυτά, δυσχεραίνει τη βιωματική ένταξή τους στην εξελισσόμενη καθημερινότητα του συνόλου των κατοίκων. Ενδεχόμενες προτάσεις για ιστορικά-πολιτισμικά δίκτυα, θα μπορούσαν να περιλάβουν την εκάστοτε διαφορετική κοινωνική κουλτούρα των δημοτών, με κυρίαρχο χαρακτηριστικό τους, την «διαβαθμισμένη ένταση» της βιωματικής ένταξης των ευρύτερων πολιτισμικών διαθεσίμων σε αυτά.

Τοπικές «προκαταλήψεις» για τη συνύπαρξη ετερόκλητων πολιτισμικών ομάδων: σε συνέχεια του προηγούμενου, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι από μόνη της η απεικόνιση των ετερόκλητων κοινωνικών ομάδων στο Δήμο – περιοχή μελέτης, σε επίπεδο ανάδειξης της ιστορικής και πολιτισμικής τοπικής κουλτούρας, αποτελεί μία μόνο «όψη του νομίσματος». Η άλλη όψη, η οποία και οξύνει ακόμα περισσότερο την κατάσταση, περιλαμβάνει τις προκαταλήψεις που υπάρχουν μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών ομάδων, γεγονός που καταδεικνύει την τοπική «αρνητική χροιά» της ετερότητας στον χώρο, μη μπορώντας επιπλέον να την συγκεράσει με ενδεχόμενη χωρο-κοινωνική δικτύωση των πολιτισμικών διαθεσίμων στην ευρύτερη περιοχή.

Γεωγραφική απομόνωση σε σχέση με τους ισχυρούς ιστορικούς πόλους του Κέντρου: στην προηγούμενη αδυναμία, όπου αναφέρθηκε η αποσπασματική - μη ενιαία προσέγγιση δικτύωσης των πολιτισμικών διαθεσίμων της ευρύτερης περιοχής, θα πρέπει να προσθέσουμε, ότι αυτή εντείνεται ακόμη περισσότερο, καθώς ούτε και σε υπερτοπικό επίπεδο, με το Ιστορικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων, παρουσιάζεται τέτοιου είδους πολιτισμική δικτύωση, με αποτέλεσμα την εντονότερη γεωγραφική απομόνωση των τοπικών ιστορικών-πολιτισμικών διαθεσίμων από κάποιο ευρύτερο πολιτισμικό δίκτυο.

Δυσχερής ανάγνωση του τοπικού αστικού τοπίου και ανάπτυξη ενδεχόμενων χωρικών δικτύων: ο υφιστάμενος κατακερματισμός του Δήμου Αχαρνών στο νοτιοανατολικό κομμάτι του από τις συγκοινωνιακές υποδομές (Σ.Κ.Α. και οδικοί άξονες), έχει ως αποτέλεσμα, αφενός, το αστικό περιβάλλον σε πολλά επίπεδα, ένα από τα οποία αποτελεί και η θεματική εξειδίκευσή μας, να είναι δυσανάγνωστο σε χωρικό – τοπικό και υπερτοπικό – επίπεδο και αφετέρου να εμποδίζει τυχούσες (κυρίως) υπερτοπικές ιστορικές-πολιτισμικές δικτυώσεις της ευρύτερης περιοχής του Μενιδίου με λοιπά ιστορικά σύνολα της Αττικής, κυρίως – όπως αναφέρθηκε και παραπάνω – εκείνα του ιστορικού πόλου του Κέντρου.

«Υποβάθμιση» λόγω άναρχης χωροθέτησης οχλουσών δραστηριοτήτων: τέλος, ένα ακόμα στοιχείο που δεν βοηθάει στην γενικότερη αξιοποίηση-ανάδειξη των ιστορικών-πολιτισμικών διαθεσίμων της περιοχής, είναι η μη θεσμική πρόβλεψη για χωροθέτηση των οχλουσών δραστηριοτήτων (κυρίως των βιοτεχνικών και βιομηχανικών), σε συγκεκριμένους οργανωμένους χώρους, γεγονός που καθιστά δύσκολη την οποιαδήποτε παρέμβαση σε συνολικό επίπεδο στο Δήμο. Η άναρχη χωροθέτησή τους θα μπορούσε να ερμηνευτεί και ως «υποβάθμιση» – στην συγκεκριμένη περίπτωση – της πολιτισμικής συνέχειας των ιστορικών διαθεσίμων στο χωρικό – τοπικό και υπερτοπικό – επίπεδο του Δήμου Αχαρνών.

(W)	Αδυναμίες
W1	Ανεπαρκής αξιοποίηση των πολιτισμικών διαθεσίμων
	1.α. Αποσπασματική ανάδειξη ιστορικών χώρων-πόλων 1.β. Μη ένταξη σε πολιτισμικά δίκτυα 1.γ. Δυσαρμονική ένταξη των πολιτισμικών τόπων στον πολεοδομικό ιστό
W2	Αδυναμία ανάδειξης του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα της περιοχής
W3	Τοπικές “προκαταλήψεις” για τη συνύπαρξη ετερόκλητων πολιτισμικών ομάδων
W4	Γεωγραφική απομόνωση σε σχέση με τους ισχυρούς ιστορικούς πόλους του Κέντρου
W5	Κατακερματισμός του Δήμου από υφιστάμενες υπερτοπικές συγκοινωνιακές υποδομές (οδικοί άξονες, ΟΣΕ). Δυσχερής η “ανάγνωση” του αστικού τοπίου και η ανάπτυξη χωρικών δικτύων
W6	“Υποβάθμιση” λόγω άναρχης χωροθέτησης οχλουσών δραστηριοτήτων

(Ο) Ευκαιρίες

Οφέλη από την εφαρμογή των θεσμοθετημένων εργαλείων του Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού (νέο Γ.Π.Σ., Ρ.Σ.Α., Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο, κ.λπ.): η υλοποίηση των θεσμοθετημένων προτάσεων αναμένεται να αξιοποιήσει τις δυνατότητες της περιοχής και να αποφέρει δυναμική ώθηση στο Δήμο Αχαρνών. Ειδικότερα, το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του Δήμου Αχαρνών (2002) έχει προβεί στον καθορισμό των χρήσεων γης. Στο επίπεδο της θεσμοθέτησης των χρήσεων γης, είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι καθορίζονται οι αρχαιολογικοί χώροι, καθώς επίσης και η ζώνη προστασίας του Κηφισού ποταμού. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το συγκριτικό πλεονέκτημα των Αχαρνών είναι το πολιτιστικό-ιστορικό και φυσικό περιβάλλον. Οι προτάσεις του Γ.Π.Σ. κινούνται πάνω στην κατεύθυνση αυτή ενεργοποιώντας το πολιτιστικό-ιστορικό και περιβαλλοντικό απόθεμα του Δήμου που βρίσκεται σήμερα σε λανθάνουσα κατάσταση. Τέλος, καθοριστικό ρόλο θα παίξει η εφαρμογή και υλοποίηση των προτάσεων αυτών.

Κατασκευή Συγκοινωνιακού Κέντρου Αχαρνών (Σ.Κ.Α.) και βελτίωση πρόσβασης με Μέσα Μαζικής Μεταφοράς: η επικείμενη λειτουργία του Σ.Κ.Α. καθιστά τις Αχαρνές βασικό κόμβο στο συγκοινωνιακό δίκτυο σταθερής τροχιάς της πρωτεύουσας. Επίσης, η βελτίωση των υφιστάμενων λεωφορειακών γραμμών και η πιθανή συμπλήρωσή τους από τη δημιουργία νέων γραμμών πρόκειται να συνεισφέρει στην ολοκλήρωση της συγκοινωνιακής κάλυψης του Δήμου. Με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνεται γρήγορη σύνδεση με τους κεντρικούς αρχαιολογικούς χώρους της Αθήνας και τους πολιτιστικούς πόλους του κέντρου –γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό για την κατεύθυνση που ακολουθούμε. Επομένως, ο Δήμος Αχαρνών προβλέπεται να εισέλθει δυναμικά στο χάρτη του δικτύου συγκοινωνιών της πρωτεύουσας και αναμένεται να καταστεί μια περιοχή εύκολα και γρήγορα προσβάσιμη από και προς το κέντρο της Αθήνας, καθώς και άλλες περιοχές του λεκανοπεδίου. Έτσι, ο Δήμος πρόκειται να αποκτήσει τον χαρακτήρα μιας ιδιαίτερα ελκυστικής περιοχής όσον αφορά τις αστικές προσβάσεις, πράγμα που συνεπάγεται συγκράτηση και αύξηση του πληθυσμού του Δήμου.

Υγιής πληθυσμιακή πυραμίδα – τάσεις αύξησης του πληθυσμού: σύμφωνα με δημογραφικά στοιχεία του Δήμου Αχαρνών, ο πληθυσμός του Δήμου αυξάνεται σταδιακά χωρίς, ωστόσο, να παρατηρείται γήρανση του πληθυσμού του. Άρα, διαπιστώνεται πως ο Δήμος Αχαρνών διαγράφει αισιόδοξες προοπτικές τόσο στον αριθμό, όσο και στη σύσταση του πληθυσμού του, πράγμα που φανερώνει γενικότερες θετικές επιδράσεις για την περιοχή.

Θετικές επιδράσεις από πιθανή αξιοποίηση του Τατοΐου ως υπερτοπικού πολιτισμικού πόλου: Το πρώην βασιλικό κτήμα στο Τατόι αποτελεί έκταση που βρίσκεται στα βόρεια όρια του Δήμου Αχαρνών (παρυφές του όρους της Πάρνηθας) και γειτνιάζει με τμήμα του Κηφισού ποταμού. Το 2003 περιήλθε στην κυριότητα του κράτους και κηρύχθηκε διατηρητέο μνημείο από το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων, ύστερα από εισήγηση της Ελληνικής Εταιρείας για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Η αποκατάσταση των κτηριακών εγκαταστάσεων και του φυσικού περιβάλλοντος του κτήματος του Τατοΐου, καθώς και η αξιοποίησή του ως μουσειακό χώρο και πάρκο, πρόκειται να αποτελέσει πόλο έλξης σε υπερτοπικό επίπεδο και μοχλό ανάπτυξης για την ευρύτερη περιοχή.

Αξιοποίηση των κοινόχρηστων εγκαταστάσεων του Ολυμπιακού Χωριού με άξονα τον πολιτισμό και απόδοσή τους στους κατοίκους του Δήμου: οι κοινόχρηστες εγκαταστάσεις του Ολυμπιακού Χωριού, οι οποίες παραμένουν αναξιοποίητες, είναι δυνατό να αποτελέσουν σημαντικό και ουσιαστικό πυρήνα πολιτισμού σε τοπικό επίπεδο παραλαμβάνοντας χρήσεις όπως Δημοτική Βιβλιοθήκη, Δημοτικό Πολιτιστικό Κέντρο κ.λπ.

Μετεγκατάσταση των στρατοπέδων που λειτουργούν στην περιοχή (Παπαστάθη, Καποτά) και επανάχρησή τους με πολιτιστικές δραστηριότητες: στα πλαίσια της απομάκρυνσης των στρατοπέδων από περιοχές κατοικίας, ελευθερώνονται χώροι οι οποίοι αποδίδονται στον αστικό ιστό και συμβάλουν στην αύξηση της επιφάνειας των ανοιχτών-αδόμητων χώρων. Η μετεγκατάσταση των στρατοπέδων Παπαστάθη και Καποτά πρόκειται να προσφέρει στο Δήμο σημαντικές εκτάσεις πρασίνου που μπορούν δυνάμει να αξιοποιηθούν ως χώροι πολιτιστικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων και δραστηριοτήτων αναψυχής και άθλησης. Παράλληλα, είναι εφικτή η σύνδεσή τους με άλλους μεγάλους χώρους αστικού και περιαστικού πρασίνου της πρωτεύουσας.

Ενίσχυση πολιτισμικών δράσεων μέσω χρηματοδοτούμενων έργων από Ευρωπαϊκά Αναπτυξιακά Προγράμματα: ο Δήμος Αχαρνών αναμένεται να ενταχθεί σε δράσεις χρηματοδοτούμενες από ευρωπαϊκά προγράμματα τα οποία έχουν ως στόχο την ανάπτυξη μέσα από την ενίσχυση της διάστασης του πολιτισμού. Ο Δήμος Αχαρνών διαθέτει τα εχέγγυα ώστε να επενδύσει την αναπτυξιακή πολιτική του πάνω στον άξονα του πολιτισμού αξιοποιώντας και προβάλλοντας τη διάσταση αυτή σε υπερτοπικό επίπεδο και συμμετέχοντας δυναμικά στις ευρύτερες πολιτιστικές εξελίξεις.

(Ο)	Ευκαιρίες
Ο1	Οφέλη από την εφαρμογή των θεσμοθετημένων εργαλείων του Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού (νέο Γ.Π.Σ., Ρ.Σ.Α., Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο, κ.λπ.)
Ο2	Κατασκευή Συγκοινωνιακού Κέντρου Αχαρνών (Σ.Κ.Α.) και βελτίωση πρόσβασης με Μέσα Μαζικής Μεταφοράς
Ο3	Υγιής πληθυσμιακή πυραμίδα-τάσεις αύξησης του πληθυσμού
Ο4	Θετικές επιδράσεις από πιθανή αξιοποίηση του Τατοΐου ως υπερτοπικού πολιτισμικού πόλου
Ο5	Αξιοποίηση των κοινόχρηστων εγκαταστάσεων του Ολυμπιακού Χωριού με άξονα τον πολιτισμό και απόδοσή τους στους κατοίκους του δήμου (π.χ. Δημοτική Βιβλιοθήκη)
Ο6	Μετεγκατάσταση των στρατοπέδων που λειτουργούν στην περιοχή (Παπαστάθη, Καποτά) και επανάχρησή τους με πολιτισμικές δραστηριότητες
Ο7	Ενίσχυση πολιτισμικών δράσεων μέσω χρηματοδοτούμενων έργων από Ευρωπαϊκά Αναπτυξιακά Προγράμματα

(T) Απειλές

Η οικονομική συγκυρία (κρίση) ως τροχοπέδη για την ανάπτυξη της περιοχής με άξονα τον πολιτισμό: οι συνθήκες που διαμορφώνονται από την υφιστάμενη οικονομική κρίση φαίνεται να συνεπικουρούν στη συρρίκνωση του βαθμού χρηματοδότησης από την επίσημη πολιτεία προς τον σχεδιασμό πολιτισμικών δράσεων. Ίσως, βέβαια, στην παρούσα χρονική στιγμή να κρίνεται πιο αναγκαία η άμεση οικονομική ενίσχυση των νοικοκυριών και οι πολιτισμικές δράσεις να θεωρούνται ως «δευτερεύουσας σημασίας».

Περιχαράκωση της «κυρίαρχης πολιτισμικής ταυτότητας» και παραγκωνισμός της πολυπολιτισμικότητας: στον Δήμο Αχαρνών συνυπάρχουν τις τελευταίες δεκαετίες «ετερόκλητες» πολιτισμικές ομάδες. Οι ομάδες αυτές έχουν διαφορετική «βιωματική» ταυτότητα, μια ταυτότητα που εναποθέτουν στον χώρο διαμορφώνοντας διαφορετικές απόψεις για την ανάπτυξη της περιοχής. Η πολυπολιτισμικότητα οφείλει να λειτουργήσει ως «συγκριτικό πλεονέκτημα» της περιοχής, ενώ η περιχαράκωση της «κυρίαρχης πολιτισμικής ταυτότητας» σίγουρα θα επιφέρει δυσλειτουργίες, κυρίως, στην καθημερινή διαβίωση-συμβίωση των κατοίκων.

Κατευθύνσεις του κεντρικού σχεδιασμού για χωροθέτηση υπερτοπικών δραστηριοτήτων εις βάρος της τοπικότητας: σημαντική απειλή για το δήμο Αχαρνών αποτελεί, δυνητικά, η χωροθέτηση υπερτοπικών δραστηριοτήτων. Μια τέτοια κατεύθυνση θα επιβαρύνει την περιοχή (κοινωνικές, περιβαλλοντικές, χωρικές επιβαρύνσεις) και θα λειτουργήσει κατασταλτικά για την τοπικότητά της.

Η ανεπαρκής συσχέτιση εκπαίδευσης και πολιτισμού: είναι αδιαμφισβήτητο πως οι πολιτισμικές δράσεις θα πρέπει να συσχετίζονται άμεσα με την εκπαιδευτική διαδικασία και την εκπαίδευση γενικότερα. Η τροχοπέδη στην εμφύσηση της «πολιτισμικής κουλτούρας» από την εκπαιδευτική διαδικασία, όπως αυτή προβάλλεται σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, θα αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα σε οποιαδήποτε πολιτισμική δράση.

Καταστροφή ή εμπορευματοποίηση φυσικού περιβάλλοντος λόγω ελλιπών θεσμικών μέτρων προστασίας: η εμπειρική διερεύνηση κατέδειξε πως το φυσικό περιβάλλον της περιοχής βρίσκεται σε μια ιδιαίτερα πολωμένη κατάσταση, αφού συνεχώς απειλείται από την εκτός σχεδίου δόμηση, αλλά και από περιβαλλοντικές πιέσεις.

Η άναρχη επέκταση του οικιστικού δικτύου εις βάρος των φυσικών και πολιτισμικών πόρων: στην περιοχή μελέτης η εκτός σχεδίου δόμηση φαίνεται να αναπτύσσεται άναρχα, γεγονός που ενθαρρύνεται από τον «εν απουσία» σχεδιασμό. Το γεγονός αυτό φαίνεται να προκαλεί έντονες οικιστικές πιέσεις, να υποβαθμίζει το φυσικό περιβάλλον και να αλλοιώνει τον αστικό ιστό, ο οποίος συνεχώς επεκτείνεται.

(T)	Απειλές
T1	Η οικονομική συγκυρία (κρίση) ως τροχοπέδη για την ανάπτυξη της περιοχής με άξονα τον πολιτισμό
T2	Περιχαράκωση της “κυρίαρχης πολιτισμικής ταυτότητας” και παραγκωνισμός της πολυπολιτισμικότητας
T3	Κατευθύνσεις του κεντρικού σχεδιασμού για χωροθέτηση υπερτοπικών δραστηριοτήτων εις βάρος της τοπικότητας
T4	Η ανεπαρκής συσχέτιση εκπαίδευσης και πολιτισμού
T5	Καταστροφή ή εμπορευματοποίηση φυσικού περιβάλλοντος λόγω ελλειπών θεσμικών μέτρων προστασίας
T6	Η άναρχη επέκταση του οικιστικού δικτύου εις βάρος των φυσικών και πολιτισμικών πόρων

SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ

Δυνατότητες	
S1	Πλήθος πολιτισμικών διαθεσίμων
S2	Τόποι πολιτιστικού ενδιαφέροντος (“Υλικά Μνημεία”):
S3	Υπαρξη Φορέων Αξιοποίησης Πολιτισμικής κληρονομιάς
S4	Συνύπαρξη πολιτισμών (πολυπολιτισμικότητα)-ιδιαιτέρων “βιομαστικών” ταυτοτήτων
S5	“Άυλα Μνημεία” (ήθη, έθιμα, παραδόσεις): Μενιδιάτικος Γάμος, Καρναβάλι, Πανηγύρια...
S6	Αξιόλογα Φυσικά- Περιβαλλοντικά Διαθέσιμα

Αδυναμίες	
W1	Ανεπαρκής αξιοποίηση των πολιτισμικών διαθεσίμων
W2	Αδυναμία ανάδειξης του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα της περιοχής
W3	Τοπικές “προκαταλήψεις” για τη συνύπαρξη ετερόκλητων πολιτισμικών ομάδων
W4	Γεωγραφική απομόνωση σε σχέση με τους ισχυρούς ιστορικούς πόλους του Κέντρου
W5	Κατακερματισμός του Δήμου από υφιστάμενες υπερτοπικές συγκοινωνιακές υποδομές (οδικοί άξονες, ΟΣΕ). Δυσχερής η “ανάγνωση” του αστικού τοπίου και η ανάπτυξη χωρικών δικτύων
W6	“Υποβάθμιση” λόγω άναρχης χωροθέτησης οχλουσών δραστηριοτήτων

Ευκαιρίες	
O1	Οφέλη από την εφαρμογή των θεσμοθετημένων εργαλείων του Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού
O2	Κατασκευή Συγκοινωνιακού Κέντρου Αχαρνών (Σ.Κ.Α.) και βελτίωση πρόσβασης με Μέσα Μαζικής Μεταφοράς
O3	Υγιής πληθυσμιακή πυραμίδα-τάσεις αύξησης του πληθυσμού
O4	Θετικές επιδράσεις από πιθανή αξιοποίηση του Ταοΐτου ως υπερτοπικού πολιτισμικού πόλου
O5	Αξιοποίηση των κοινόχρηστων εγκαταστάσεων του Ολυμπιακού Χωριού με άξονα τον πολιτισμό και απόδοσή τους στους κατοίκους του δήμου (π.χ. Δημοτική Βιβλιοθήκη)
O6	Μεταγκατάσταση των στρατοπέδων που λειτουργούν στην περιοχή και επανάχρησή τους με πολιτισμικές δραστηριότητες
O7	Ενίσχυση πολιτισμικών δράσεων μέσω χρηματοδοτούμενων έργων από Ευρωπαϊκά Αναπτυξιακά Προγράμματα

Απειλές	
T1	Η οικονομική συγκυρία (κρίση) ως τροχοπέδη για την ανάπτυξη της περιοχής με άξονα τον πολιτισμό
T2	Περιαράκωση της “κυρίαρχης πολιτισμικής ταυτότητας” και παραγκωνισμός της πολυπολιτισμικότητας
T3	Κατευθύνσεις του κεντρικού σχεδιασμού για χωροθέτηση υπερτοπικών δραστηριοτήτων εις βάρος της τοπικότητας
T4	Η ανεπαρκής συσχέτιση εκπαίδευσης και πολιτισμού
T5	Καταστροφή ή εμπορευματοποίηση φυσικού περιβάλλοντος λόγω ελλειπών θεσμικών μέτρων προστασίας
T6	Η άναρχη επέκταση του οικιστικού δικτύου εις βάρος των φυσικών και πολιτισμικών πόρων

**πολιτισμικά
διαθέσιμα ευρύτερης
περιοχής Μενιδίου**

1. αρχαίο θέατρο
2. ιππεία οδός
3. μηκυναϊκός θολωτός τάφος
4. τύμβος Σοφοκλή
5. Αδριάνειο υδραγωγείο
6. ρωμαϊκή αγροικία
7. μονή Χεληδονούς

Χάρτης Ι: Πολιτισμικά Διαθέσιμα ευρύτερης περιοχής Μενιδίου

φυσικά διαθέσιμα
ευρύτερης περιοχής
Μενιδίου

1. ποταμός Κηφισός
2. ρέμα Καναπίτσας
3. ρέμα Εσχατιάς

Χάρτης II: Φυσικά Διαθέσιμα ευρύτερης περιοχής Μενιδίου

αξιοποίηση "ανενεργών" (ως προς την αστική τους λειτουργική διαθεσιμότητα) θυλάκων ως "εναλλακτικά" φυσικά διαθέσιμα

- 1. στρατόπεδο Παπαστάθη
- 2. στρατόπεδο Καποτά
- 3. Αμυγδαλέζα
- 4. πράσινη ζώνη Ολ. χωριού

Χάρτης III: «Ανενεργά» Φυσικά Διαθέσιμα ευρύτερης περιοχής Μενιδίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III: Θεματική Εξειδίκευση

III. Στοιχειοθέτηση εναλλακτικών σεναρίων –σχεδιαστικών κατευθύνσεων–

Το Αναπτυξιακό Όραμα: Ο Δ. Αχαρνών-Θρακομακεδόνων υπό το πρίσμα του πολιτισμού: Βιώνοντας τον πολιτισμό στον ιστό της πόλης-ιστορικού τόπου...

Η ερευνητική ομάδα έχοντας «αναγνώσει» την υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής μελέτης, μέσα από επιτόπια έρευνα και αναδρομή στις (δευτερογενείς) πηγές, διαπίστωσε πως η πολιτισμική ταυτότητα του τόπου παραμένει ως τμήμα του ιστορικού παρελθόντος, δίχως να εντάσσεται δυναμικά στην εξελισσόμενη πραγματικότητα. Η αξιοποίηση των πολιτισμικών διαθεσίμων και η λειτουργική (δια-) σύνδεσή τους με τη σύγχρονη ζωή και εικόνα της πόλης καθίσταται αναγκαία.

Η σύνδεση αυτή, όπως προτείνεται από την ερευνητική ομάδα, θα επιτευχθεί, κυρίως, μέσω της ανάδειξης του ρόλου της εκπαιδευτικής διαδικασίας ως φορέα πολιτισμού και «κουλτούρας». Κατά τη γνώμη μας, η έννοια του πολιτισμού ξεπερνά την παγιωμένη θέση περί αμιγώς «υλικών μνημείων του ανθρώπινου πολιτισμού», αλλά εγκύπτει και εννοιών ευρύτερων, όπως αυτών του φυσικού περιβάλλοντος (φυσικά διαθέσιμα) και των τοπικών «βιωματικών» χώρων και σχέσεων-δράσεων.

Στη βάση αυτών των θέσεων επιχειρείται η στοιχειοθέτηση εναλλακτικών σεναρίων-κατευθύνσεων, τα οποία ύστερα από διαβούλευση με τις υπόλοιπες θεματικές ενότητες-«κλειδί» θα συγκροτήσουν την προτεινόμενη στρατηγική πολυεπίπεδης ανάπτυξης για το δήμο Αχαρνών-Θρακομακεδόνων.

1ο Σενάριο: «Οι Τάσεις...»

Με την επιλογή του σεναρίου των «τάσεων» ή αλλιώς της «μη παρέμβασης», η κατάσταση στο δήμο αφήνεται να εξελιχθεί βάσει της δυναμικής που εμφανίζεται, ήδη, στην περιοχή, και η οποία χαρακτηρίζεται από την αδυναμία ένταξης του πολιτισμού στην καθημερινότητα της πόλης.

Η παράταση αυτής της κατάστασης θα συνεχίζει να συντηρεί τόσο τα υλικά πολιτισμικά διαθέσιμα της περιοχής μελέτης ανενεργά και ανένταχτα στον ιστό της πόλης όσο και τα άυλα αδύναμα να εγγραφούν στο χώρο-μικροκλίμακα και να διαμορφώσουν τη συλλογική ταυτότητα του τόπου.

Βασική αδυναμία του σεναρίου αυτού, επιπρόσθετα, αποτελεί το γεγονός πως η περιοχή δεν θα μπορέσει να επωφεληθεί των Ευκαιριών, όπως αυτές διατυπώθηκαν κατά το στάδιο της Ανάλυσης και Αξιολόγησης της υφιστάμενης κατάστασης.

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
Οικονομικά βιώσιμο σε περίοδο οικονομικής κρίσης	Ανεπαρκής αξιοποίηση των πολιτισμικών διαθεσίμων
Δε συγκρούεται με την τοπική κοινωνία, ως προς το βαθμό της παρέμβασης και του τοπικού κοινωνικο-οικονομικού γίγνεσθαι	Αδυναμία ανάδειξης του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα της περιοχής
	Γεωγραφική απομόνωση σε σχέση με τους ισχυρούς ιστορικούς πόλους του 1.α. Αποσπασματική ανάδειξη ιστορικών χώρων-πόλων 1.β. Μη ένταξη σε πολιτισμικά δίκτυα 1.γ. Δυσαρμονική ένταξη των πολιτισμικών τόπων στον πολεοδομικό ιστό
	Αδυναμία αξιοποίησης των Ευκαιριών

Χάρτης IV: «Σενάριο Τάσεων»

2ο Σενάριο: «Οι Δράσεις...»

Όπως προέκυψε από τον εντοπισμό και την καταγραφή των υλικών πολιτισμικών διαθεσίμων της περιοχής, πολλά από αυτά γειτνιάζουν ή/και εντοπίζονται στη ζώνη επιρροής των ρεμάτων που διατρέχουν το Δήμο. Τα ρέματα ως γραμμικές πορείες που εντάσσονται και οριοθετούν τον ιστό προτείνεται να υπαγορεύσουν τη ροή της σύνδεσης των σημειακά εντοπισμένων υλικών μνημείων. Ταυτόχρονα, τα ρέματα μπορούν να αποτελέσουν το συνδεδετικό κρίκο μεταξύ των διαφορετικών γειτονιών, αλλά και φυσικού και αστικού περιβάλλοντος καταλήγοντας στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας μέσω του υπό «διαμόρφωση» Δημοτικού Κτήματος της Αμυγδαλέζας.

Ως προς τον κεντρικό αστικό πυρήνα του Μενιδίου, στον οποίο εντοπίζεται η μεγαλύτερη πυκνότητα ενεργών πολιτισμικών πόρων (μουσεία, πινακοθήκη κ.λπ.) με ευκολία τοπικής και υπερτοπικής πρόσβασης (Σ.Κ.Α., αστικές συγκοινωνίες κ.λπ.), προτείνεται η οργάνωση πυρήνα πολιτισμού, ο οποίος θα διαχέει και θα προσανατολίζει τις κατευθύνσεις προς τα υπόλοιπα δίκτυα πολιτισμού (υλικά μνημεία-πόλοι και φυσικοί πόροι).

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
Αξιοποίηση πολιτισμικών διαθεσίμων	Μικρή αναφορά και σύνδεση με την τοπική κοινωνία
Οργάνωση σε δίκτυα και συσχέτισή τους με τον αστικό ιστό	Μονόπλευρη ανάπτυξη του κέντρου του Μενιδίου και ένταση της αντίθεσης κεντρικού πυρήνα και περιφερειακών περιοχών του Δήμου
Ανάδειξη του κέντρου του Μενιδίου ως πολιτισμικού πυρήνα	Δημιουργία μεγάλων γραμμικών πορειών
Ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος ως συγκριτικού πλεονεκτήματος της περιοχής	
Δυνατότητα υπερ-τοπικής ανάπτυξης με άξονα τον πολιτισμό	

σενάριο δράσεων

- : πολιτισμικά διαθέσιμα
- : φυσικά διαθέσιμα
- : "κινήσεις - ροές" πολιτισμού
- : "κινήσεις - ροές" φυσικού περιβάλλοντος

Χάρτης V: «Σενάριο Δράσεων»

3ο Σενάριο: «Η Ριζοσπαστική προσέγγιση...»

Τα παραπάνω σενάρια, όπως αυτά διατυπώθηκαν από την ερευνητική ομάδα, αποτελούν σενάρια κατευθύνσεων, τα οποία είτε διαρθρώνονται βάσει της ήδη διαμορφωμένης και διαφαινόμενης «τάσης» στην περιοχή μελέτης είτε συναρθρώνουν κατευθύνσεις, οι οποίες τελικά καταλήγουν σε σχεδιαστικές πρακτικές στο πλαίσιο του «φυσικού» σχεδιασμού.

Όπως διαπιστώνεται, ο «φυσικός» σχεδιασμός έχει σηματοδοτήσει, σχεδόν εξολοκλήρου, τα σχεδιαστικά βήματα στον ελληνικό χώρο, περιοριζόμενος σε σημειακές (χωρικά) ή μη παρεμβάσεις, δίχως να διαθέτει χωρο-κοινωνικά (κοινωνικο-οικονομικά, πολιτισμικά κ.λπ.) αισθητήρια και ευέλικτα «εργαλεία». Η αδυναμία αυτή του σχεδιασμού επισημαίνεται και από την ερευνητική ομάδα, η οποία αναζητά μια προσέγγιση της θεματικής εξειδίκευσης που θα αναγιγνώσκει και θα προτείνει βήματα σχεδιασμού αντιλαμβανόμενη τις «ιδιαιτέρες» κοινωνικο-οικονομικές, πολιτισμικές και βαθιά ιστορικές διεργασίες και εξελίξεις στην περιοχή μελέτης.

Στη βάση αυτών των διεργασιών, οι σχεδιαστικές κατευθύνσεις που προτείνονται, εγκύπτουν των ποικίλων χωρο-κοινωνικών δυναμικών της περιοχής διαπλέκοντάς τες με το ευρύτερο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Κατά τη γνώμη μας, η τελευταία αποτελεί τον παράγοντα-«κλειδί» που σε συνδυασμό με τις βιωματικές εμπειρίες διαμορφώνει τον καλειδοσκοπικό τρόπο αντίληψης του τόπου και τη λειτουργική ένταξη του πολιτισμού-ιστορίας στην καθημερινότητά του ως «οργανικό όλο», βιώνοντάς τον στον ιστό της πόλης-τόπου.

Η διάρθρωση του πλαισίου: Βιώνοντας τον πολιτισμό στον ιστό της πόλης-τόπου και σχεδιάζοντας λειτουργικά πολιτισμικά δίκτυα...

- Ένταξη και αξιοποίηση των πολιτισμικών διαθεσίμων
 - λειτουργική ένταξη των υπαρχόντων (ήδη αξιοποιημένων από το Δήμο) πολιτισμικών διαθεσίμων στο υπό διαμόρφωση δίκτυο,
 - ανάδειξη των λανθάνοντων πολιτισμικών διαθεσίμων (π.χ. Αρχαίο Θέατρο, Ιππία Οδός) και σταδιακή ένταξή τους στο δίκτυο.

- Η συνύφανση του φυσικού περιβάλλοντος με τον ανθρωπογενή πολιτισμό (άυλο και υλικό) στην ανάδειξη της τοπικής «κουλτούρας»
 - ανάδειξη, αξιοποίηση και οργανική ένταξη του φυσικών-περιβαλλοντικών διαθεσίμων της περιοχής (ομάδα φυσικού περιβάλλοντος),
 - διατήρηση και ενίσχυση της αγροτικής φυσιογνωμίας του τόπου (ομάδα παραγωγικών δραστηριοτήτων),
 - η ταυτότητα της «μικρο-κλίμακας» και των επιμέρους πολιτισμικών εκφάνσεων ως πόλοι διαμόρφωσης «νέων κεντρικότητων»,
 - απόδοση των ανενεργών λειτουργικών θυλάκων-δημόσιων χώρων στον άυλο πολιτισμό (τοπικά ήθη, έθιμα, παραδόσεις, βιώματα) και ενσωμάτωσή τους στο δίκτυο πολιτισμού.

- Η εκπαίδευση ως κοινωνικός πυκνωτής στη διαδικασία εγγραφής της ιστορικής μνήμης
 - συσχέτιση και ενθάρρυνση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων με τον πολιτισμό και την τοπική κουλτούρα

-- Ιστορικότητα-Μνημεία (Αυλα και Υλικά)/Εκπαίδευση

- συγχρωτισμός ιστορικών και κοινωνικών-«βιωματικών» ταυτοτήτων στη μικροκλίμακα της γειτονιάς-θυλάκου με κόμβο τα σχολεία,
- απόδοση των πολιτισμικών μνημείων σε σχολεία-πόλους με στόχο τη «βιωματική» τους προσέγγιση (π.χ. πραγματοποίηση μέρους της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε ιστορικούς χώρους).

-- Φυσικό Περιβάλλον/Εκπαίδευση

- σύνδεση των σημαινόντων φυσικών διαθεσίμων της περιοχής με τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και απόδοσή τους στο «γεωγραφικό όλον» (σύνολο του δήμου) ενισχύοντας την προσβασιμότητά του, υπερβαίνοντας τα γεωγραφικά κριτήρια εγγύτητας-απόστασης μεταξύ τους,
- ενίσχυση του επιμέρους τοπικού χαρακτήρα των «φυσικών πόλων» στη μικροκλίμακα της γειτονιάς-θυλάκου μέσω δράσεων, όπως αστικές εκπαιδευτικές καλλιέργειες, διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας, καθώς και πολιτισμικών δράσεων, σε φυσικούς-δημόσιους χώρους.

SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ

(S)	Δυνατότητες
S1	Ανάδειξη και αξιοποίηση του συνόλου των πολιτισμικών διαθεσίμων της περιοχής
S2	Οργανική ένταξη στον αττικό ιστό των περιβαλλοντικών διαθεσίμων
S3	Οργάνωση και λειτουργία χωρο-κοινωνικών (ιστορικών και πολιτισμικών) δικτύων
S4	Λειτουργική (δια-)σύνδεση εκπαίδευσης και πολιτισμού
S5	Διατήρηση «παραδοσιακών» παραγωγικών κλάδων (αγροτικές δραστηριότητες)
S6	Έμφαση στην κλίμακα της γειτονιάς-μικροκλίμακα
	Αξιοποίηση λειτουργικά ανενεργών θυλάκων (δημόσιων χώρων) και λειτουργική ένταξή τους
	Χωρική διέξοδος των «ετερόκλιτων» πολιτισμικών ταυτοτήτων-Ανάδειξη πολυ-πολιτισμικότητας
	Η ευαισθητοποίηση και ενασχόληση των πολιτών με ζητήματα πολιτισμού και ιστορικής κληρονομιάς
	Η σύνδεση πολιτισμού και εκπαιδευτικής διαδικασίας ως «αναμεταδότης» του τοπικού στο υπερ-τοπικό επίπεδο

(W)	Αδυναμίες
W1	Χρονοβόρο σενάριο ως προς την ολοκλήρωσή του
W2	Οικονομικά απαιτητικό
W3	Απαιτεί «εκσυγχρονισμό» των θεσμών της τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά και της εκπαιδευτικής διαδικασίας
W4	Υπεισέρχεται σε ευρύτερα ζητήματα «βιωματικών» ταυτοτήτων και τοπικής κουλτούρας

Ευκαιρίες	
(Ο)	
Ο1	Η βελτίωση του ρόλου του πολιτισμού στην προβολή της μητρόπολης, όπως υπαγορεύεται από το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας
Ο2	Αξιοποίηση Ευρωπαϊκών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων για τον πολιτισμό, την παιδεία και το φυσικό περιβάλλον
Ο3	Έργα υποδομής για τη βελτίωση της προσβασιμότητας στην περιοχή (Σ.Κ.Α. κ.λπ.)
Ο4	Μεταφορά στην περιοχή υπερτοπικών χρήσεων πολιτισμικής-εκπαιδευτικής φυσιογνωμίας (Βιβλιοστάσιο της Βουλής των Ελλήνων)
Ο5	Συγκρότηση, μέσω των πόλων γειτονιάς, ευρύτερων συλλογικοτήτων που θα δραστηριοποιούνται σε σχέση με τα προβλήματα του τόπου

Απειλές	
(Τ)	
Τ1	Η υφιστάμενη πολιτικο-οικονομική συγκυρία («κρίση»)
Τ2	Προτεραιότητα του σχεδιασμού σε κατευθύνσεις που αφορούν στην «ουσιαστική» (οικονομική) ενίσχυση του τοπικού νοικοκυριού
Τ3	Η διάθρωση του υφιστάμενου εκπαιδευτικού συστήματος
Τ4	Η μη απόδοση-αξιοποίηση σημαντικών λανθάνοντων φυσικών πόρων
Τ5	Μη αφομοίωση των κατευθύνσεων από την τοπική κοινωνία

ριζοσπαστικό σενάριο

- : πολιτισμικά διαθέσιμα
- : φυσικά διαθέσιμα
- : εκπαίδευση
- : "κινήσεις - ροές" πολιτισμού
- : "κινήσεις - ροές" φυσικού περιβάλλοντος

Χάρτης VI: «Ριζοσπαστικό σενάριο»

Η αναγωγή του πολιτισμού ως άξονα για την ανάπτυξη των πόλεων του Δυτικού Κόσμου θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως τάση λειτουργικής εξειδίκευσης του αστικού χώρου, με την «παραδοσιακή» βιομηχανία να αντικαθίσταται από μια νέου τύπου «βιομηχανία». Η πολιτισμική βιομηχανία αποτέλεσε τη οικονομική διέξοδο των πόλεων αυτών στο πλαίσιο του μετα-φορντιστικού μοντέλου παραγωγής και της αθρόας αποβιομηχάνισης που επέφερε, μετασχηματίζοντας, εντέλει, την «παλαιού τύπου» κουλτούρα και μεταλλάσσοντάς την σε προϊόν υπό απομύζηση.¹³

Η πρακτική αυτή συνοδεύτηκε από μαζικές αστικές αναπλάσεις στο πλαίσιο του φυσικού σχεδιασμού και αναδιάρθρωσε την κοινωνικο-οικονομική δομή των πόλεων, λόγω της αδυναμίας της, εσκεμμένης κατά τη γνώμη μας, να αντιληφθεί τις χωρο-κοινωνικές διεργασίες που ως τότε εγγράφονταν και εξελίσσονταν στο γεωγραφικό τους πεδίο. Έκδηλη «παρενέργεια» των σχεδιαστικών πρακτικών αυτών ήταν η θεώρηση της ιστορικότητας και του πολιτισμού, γενικότερα, ως βάση για την παραγωγή υλικών μεγαδομών και όχι ως καταλύτη για τη διαμόρφωση και τη χωρική έκφραση «βιωματικών» συμπεριφορών και ταυτοτήτων.

Η θεώρηση του πολιτισμού-ιστορικότητας ως αναπόσπαστου και εγγενούς χαρακτηριστικού του τόπου και στοιχείου στην περαιτέρω εξέλιξη του αποτελεί μεγάλη πρόκληση για το σχεδιασμό. Η στοιχειοθέτηση και κατάρτιση των κατευθύνσεων του «ριζοσπαστικού» σεναρίου βασίζεται σε μια τέτοια θεώρηση υιοθετώντας ως βασικό άξονα τα χωρικά λειτουργικά δίκτυα εκπαίδευσης-πολιτισμού (τοπικότητας)-φυσικού περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με τις «σύγχρονες» προσεγγίσεις για τη σχολική αγωγή, το σχολείο δεν ταυτίζεται με το σχολικό κτίριο, αλλά με ένα δίκτυο χρήσεων και δραστηριοτήτων εξαπλωμένο στο σύνολο της κοινότητας (με χωρική και έμπυχη διάσταση). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το εκπαιδευτικό πρότυπο που ακολουθείται στην πόλη της βόρειας Ιταλίας Reggio Emilia¹⁴, όπου εφαρμόζεται η «βιωματική προσέγγιση της μάθησης» και τα παιδιά-μαθητές καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς συμμετέχουν ενεργά σε διάφορα βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα σχέδια εκπαιδευτικής δράσης, ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους. Η εξερεύνηση της πόλης και η υλοποίηση project εκτός σχολικού χώρου, στις γειτονιές και τις εγκαταστάσεις της πόλης, αποτελεί συχνά μέρος του προγράμματος.¹⁵

Τέτοια project μπορούν να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν και στα σχολεία των Αχαρνών, όπου οι μαθητές υπό την καθοδήγηση των παιδαγωγών, θα μπορούν να ανακαλύψουν την πόλη μέσα από τα μονοπάτια της φύσης και της ιστορικής-πολιτισμικής κληρονομιάς, τα οποία με τις κατάλληλες υποδομές, από την πλευρά της τοπικής αυτοδιοίκησης, θα αποτελούν ένα ζωντανό κομμάτι του παρόντος και του μέλλοντος.

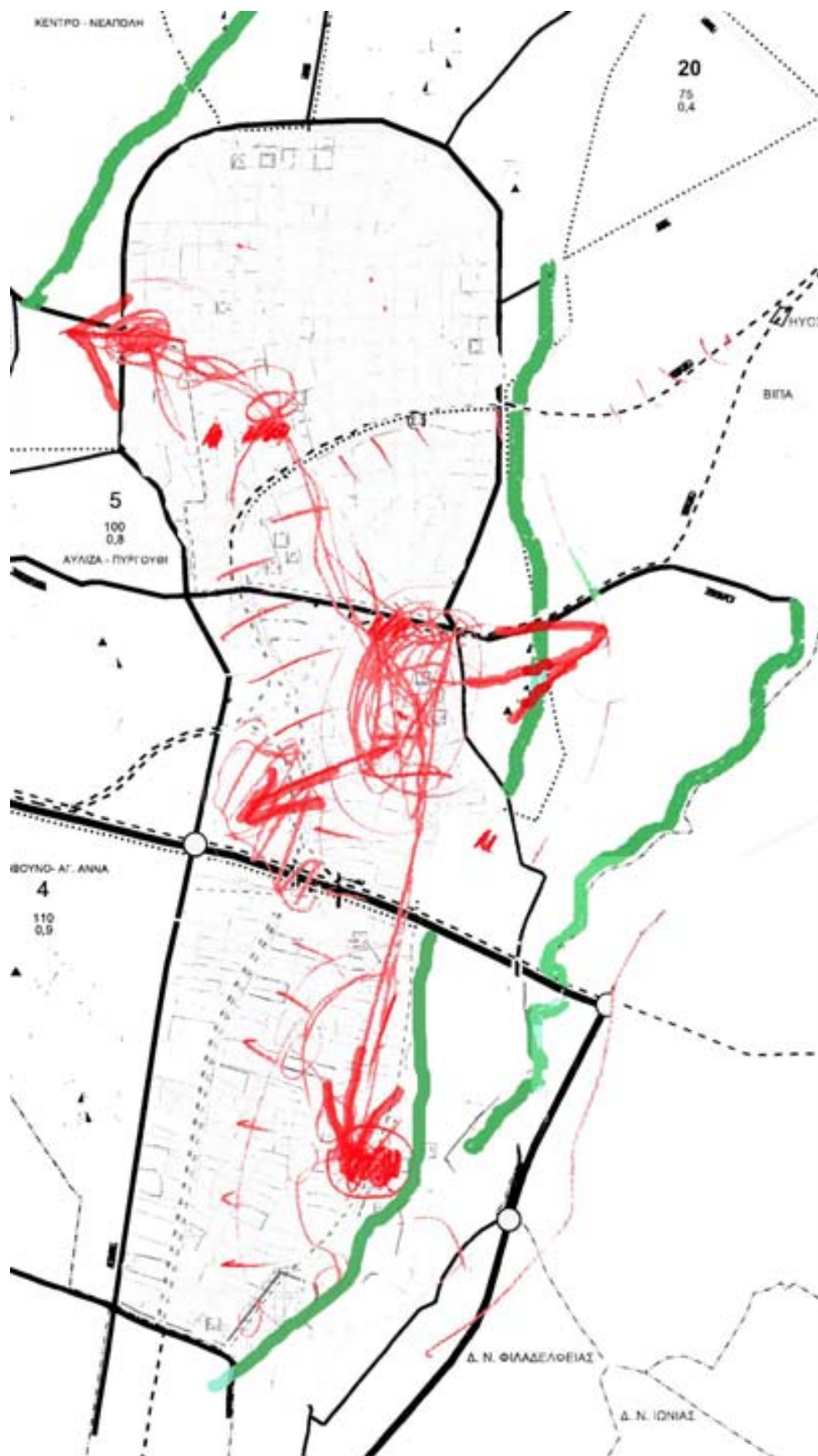
¹³ Βλ., ενδεικτικά, F. Bianchini, M. Parkinson (1993, op.cit), καθώς και Chang, H-J, *23 things they don't tell us about capitalism*, New York: Bloomsbury Press, 2010.

¹⁴ Βλ., περειαίρω, Edwards, C., Gandini, L., Forman G., (επιμ.) (2002), *Reggio Emilia, οι χίλιες γλώσσες των παιδιών προσχολικής ηλικίας*, επιμ: Ε. Κουτσουβάνου, Αθήνα: Πατάκη

¹⁵ Βλ., Αστράκης, Ζ., Νεοφύτου, Ε., *Η παιδαγωγική ποιότητα του σχολικού χώρου*, αδημοσίευτη διάλεξη, Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, 2006.

Το αναπτυξιακό αυτό όραμα επιτρέπει τόσο την ολιστική θεώρηση του χώρου όσο και τη διατύπωση πολυθεματικών κατευθύνσεων (πολιτισμός-ιστορικότητα, φυσικό περιβάλλον, δημόσιος χώρος) μέσω της διεπιστημονικής διάδρασης των επιμέρους θεματικών εξειδικεύσεων (ερευνητικών ομάδων εργασίας) διαμορφώνοντας ένα ευέλικτο πλαίσιο που δεν εξαντλείται σε μια στείρα θεματική εξειδίκευση.

Τέλος, το πλαίσιο κατευθύνσεων που καταρτίστηκε εκκινώντας από την κλίμακα του δήμου και τα υπερτοπικά πολιτισμικά και φυσικά διαθέσιμα –μεγάλη κλίμακα– διατρέχει τα τοπικά γεωγραφικά επίπεδα καταλήγοντας στην γειτονιά –μικρο-κλίμακα– συμβάλλοντας στην ομαλότερη μετάβαση στο πεδίο της χωρικής εξειδίκευσης.

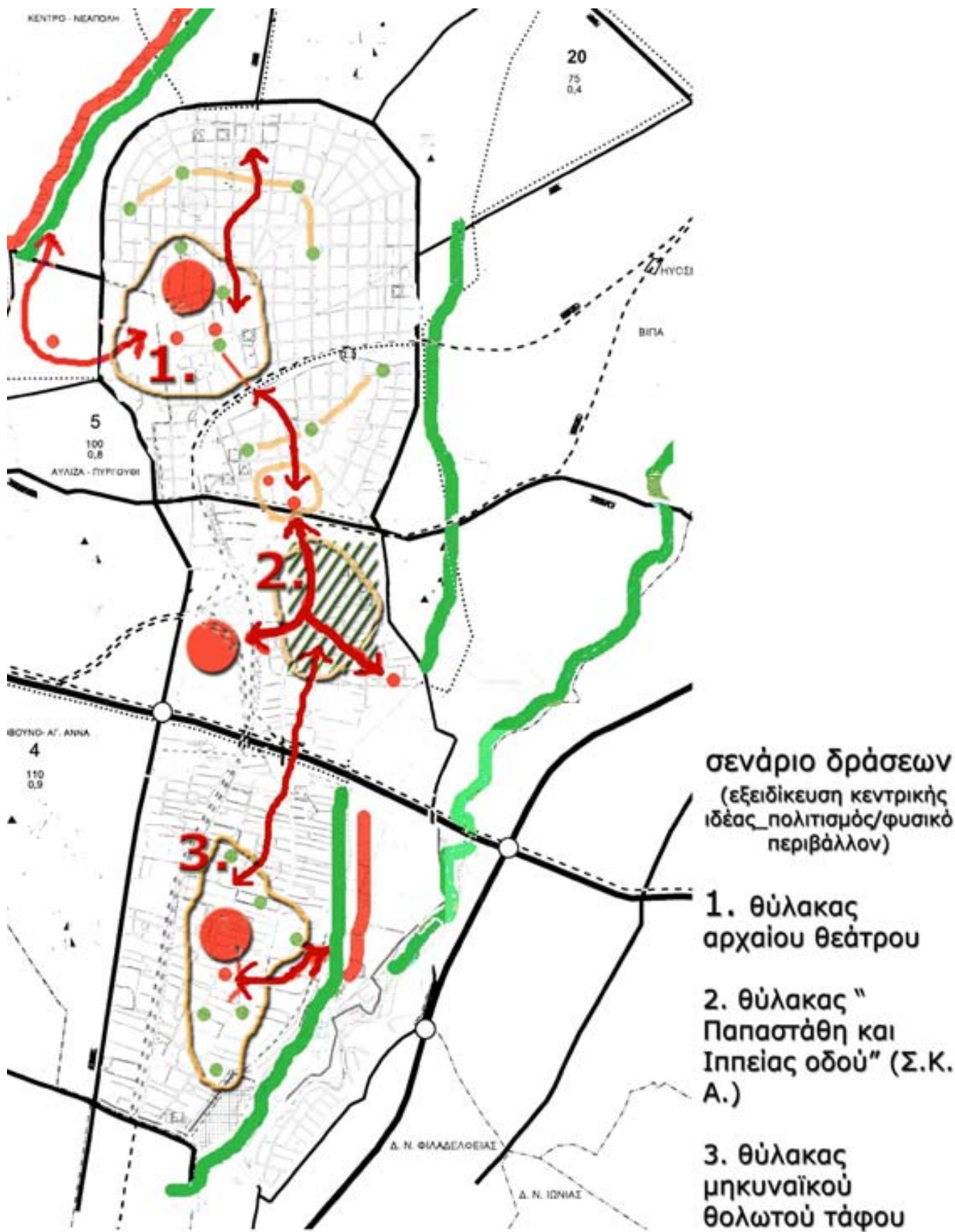
**Κεντρική ιδέα για το
ευρύτερο κεντρικό
Μενίδι :**

...σύνδεση των βασικών
αρχαιολογικών χώρων
της περιοχής

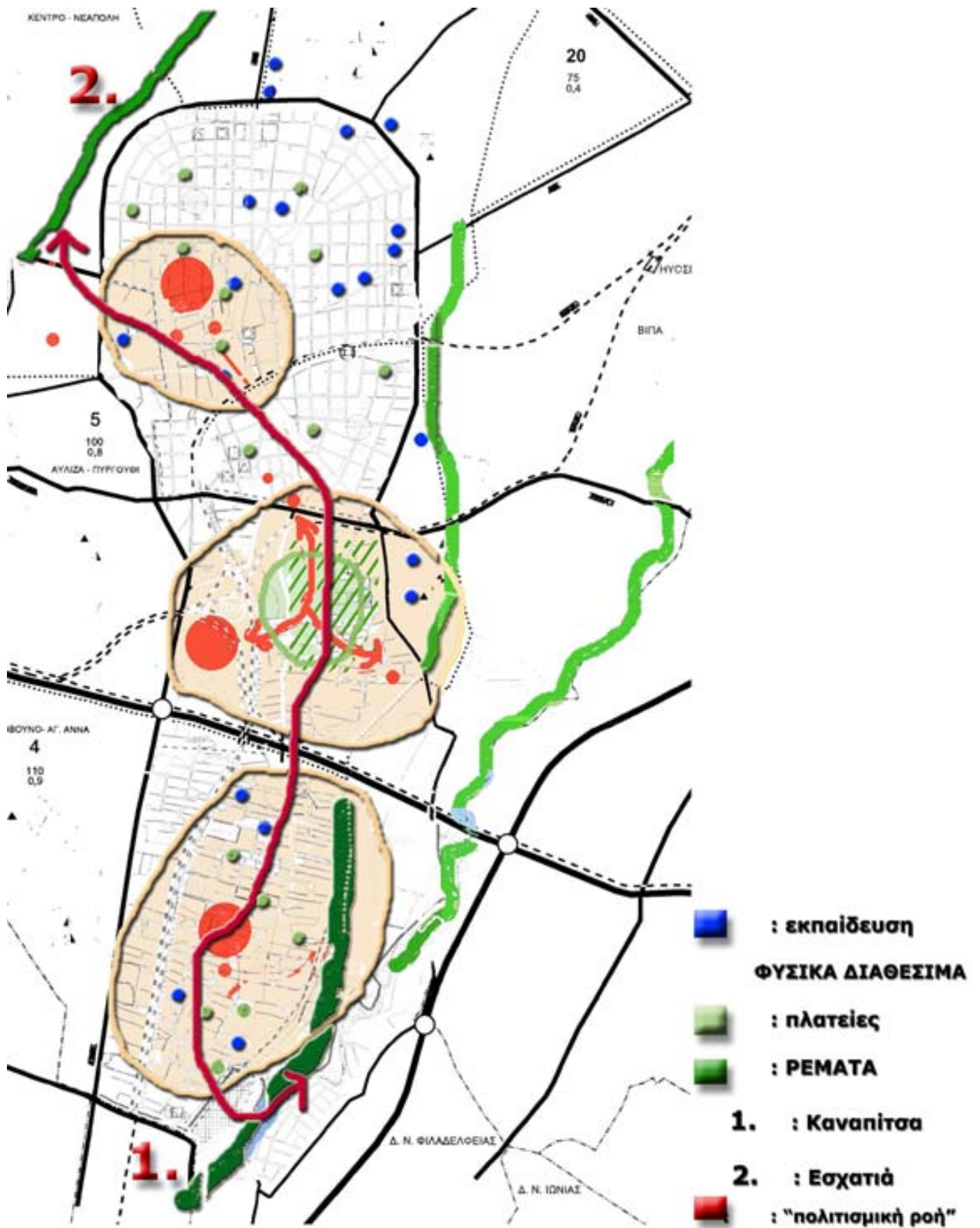
(αρχαίο θέατρο, ιππεία οδός-Σ.
Κ.Α., μηκυναϊκός τάφος)

μέσω του στρατοπέδου
Παπαστάθη και "διέξοδος"
(σύνδεση) του κεντρικού
"αρχαιολογικού άξονα"
προς το φυσικό
περιβάλλον της γύρω
περιοχής (ρέματα...)

Χάρτης VII: Σκίτσο κεντρικής ιδέας

Χάρτης VIII: Εξειδίκευση της κεντρικής ιδέας στο ευρύτερο κέντρο του Δ. Αχαρνών

Χάρτης ΙΧ: Κεντρική ιδέα για το ευρύτερο κέντρο του Δήμου Αχαρνών με βάση το ριζοσπαστικό σενάριο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV: Χωρική Εξειδίκευση

IV. Χωρική εξειδίκευση

Η επιτόπια έρευνα στον Δήμο Αχαρνών ανέδειξε την ύπαρξη πολιτισμικών πόλων, οι οποίοι συνδεδεμένοι με την εκπαίδευση και το φυσικό περιβάλλον θα μπορέσουν να αποτελέσουν αλληλοτροφοδοτούμενα «δίκτυα πολιτισμού». Σήμερα, οι πόλοι αυτοί παραμένουν ανενεργοί και δεν ενσωματώνονται στον αστικό ιστό και τη ζωή της πόλης, γεγονός που εντείνεται από τη γεωγραφική διασπορά τους.

Ως στόχος της ερευνητικής ομάδας τίθεται η ανάδειξη και αξιοποίηση των πόλων αυτών, η ένταξή τους στη ζωή της πόλης και η λειτουργική (δια-)σύνδεσή τους. Όπως παρουσιάστηκε και στο κεφάλαιο της θεματικής εξειδίκευσης, τα δίκτυα πολιτισμού θα συναρθρώνονται σε επιμέρους γειτονίες (Κεντρικό Μενίδι, Θρακομακεδόνες, Ολυμπιακό Χωριό, Ανατολικό Μενίδι κ.λπ.) διαδραματίζοντας το ρόλο του κοινωνικού πυκνωτή.

Ειδικότερα, η ομάδα επικεντρώθηκε στο Κεντρικό Μενίδι, που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη οικιστική πυκνότητα, αξιόλογα πολιτισμικά διαθέσιμα (Αρχαίο Θέατρο, Μυκηναϊκός Θολωτός Τάφος, Ιππία Οδός, μουσεία, Δημοτική Πινακοθήκη) και χρήζει άμεσης παρέμβασης.

Στη Χωρική Εξειδίκευση το Αρχαίο Θέατρο, η ανασκαφή του οποίου βρίσκεται σε εξέλιξη και αποτελεί το εν δυνάμει πολιτισμικό συγκριτικό πλεονέκτημα του Δήμου που θα επιφέρει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα για την περιοχή στο σύνολό της, επιλέγεται ως «πυρήνας παρέμβασης», ο οποίος με τα γειτνιάζοντα πολιτισμικά διαθέσιμα, τις εγκαταστάσεις εκπαίδευσης και τους ανενεργούς θυλάκους φυσικού περιβάλλοντος θα αποτελέσει τμήμα του λειτουργικού «δικτύου πολιτισμού».

Το τμήμα του Αρχαίου Θεάτρου που έχει ανασκαφεί βρίσκεται επί της Οδού Σαλαμίνας, εκτείνεται και κάτω από αυτήν, ενώ για την πλήρη ανασκαφή του βρίσκονται σε εξέλιξη οι διαδικασίες απαλλοτριώσεως των γειτνιαζόντων κτισμάτων εκατέρωθεν του δρόμου. Το Θέατρο βρίσκεται σε μικρή απόσταση από την πλατεία του κεντρικού Μενιδίου και το λαογραφικό μουσείο της ΙΛΕΑ, το οποίο πρόκειται σύντομα να λειτουργήσει, ενώ γειτνιάζει με τα σχολικά συγκροτήματα της Οδού Λιοσίων, τις εκκλησίες του Αγ. Ιωάννη του Προδρόμου και των Αγ. Θεοδώρων, την Πινακοθήκη, καθώς και με υπολογίσιμης έκτασης λειτουργικά ανενεργούς θυλάκους.

Προτείνεται λοιπόν:

- η ολοκλήρωση της διαδικασίας απαλλοτριώσεων των κτισμάτων περιμετρικά του Θεάτρου και των ανασκαφών,
- η ένταξη του «πυρήνα παρέμβασης»-Θεάτρου στα «δίκτυα πολιτισμού»,
- διαμόρφωση ροών κίνησης (πεζοδρομήσεις και λοιπές κυκλοφοριακές ρυθμίσεις) για την λειτουργική (δια-)σύνδεση των επιμέρους στοιχείων,
- απόδοση στους κατοίκους των υποβαθμισμένων χώρων πρασίνου για περεταίρω αξιοποίησή τους («rocket parks»),

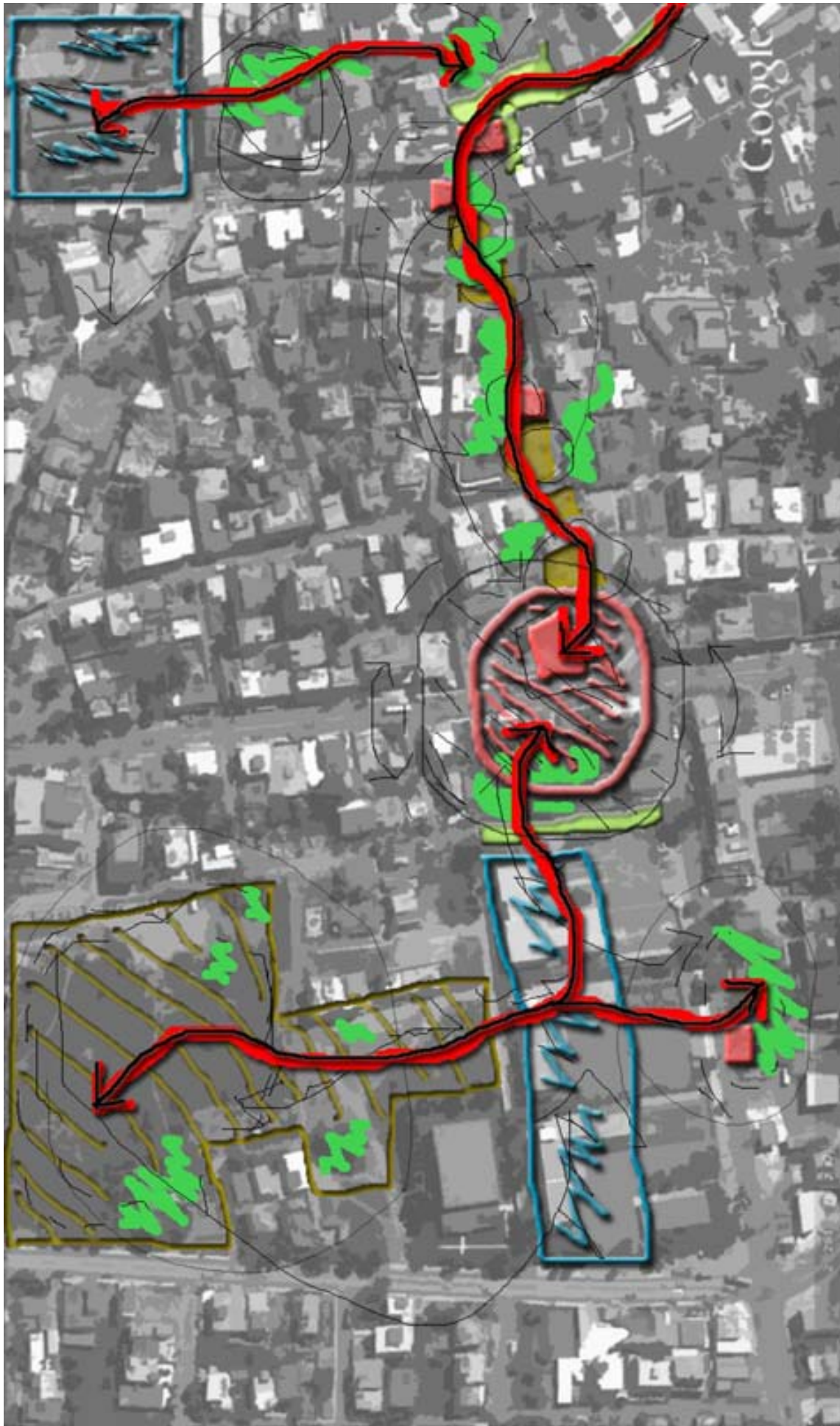
- αξιοποίηση του ανενεργού οικοδομικού τετραγώνου όπισθεν των σχολικών συγκροτημάτων ως σχολική αστική καλλιέργεια με ευρύτερη αναφορά στην κλίμακα της γειτονιάς,
- απόδοση των εκπαιδευτικών συγκροτημάτων στη μικρο-κλίμακα της γειτονιάς μέσω της διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου των σχολείων και ενσωμάτωση ευρύτερων πολιτισμικών λειτουργιών/χρήσεων σε συνέργεια με τους κατοίκους της γειτονιάς.

Χάρτης X: Εξειδίκευση «Ριζοσπαστικού σεναρίου» στην περιοχή του κεντρικού Μενιδίου

Χάρτης XI - Περιοχή περαιτέρω εξειδίκευσης «Ριζοσπαστικού σεναρίου» στην περιοχή του κεντρικού Μενιδίου

Χάρτης ΧΙΙ: Κεντρική ιδέα επέμβασης στην περιοχή του αρχαίου θεάτρου

περαιτέρω εξειδίκευση του ριζοσπαστικού σεναρίου στη περιοχή του αρχαίου θεάτρου (υπάρχουσα κατάσταση)

- : πολιτισμικά διαθέσιμα
- 1. μέρος ανασκαφής αρχαίου θεάτρου
- 2. δημοτική πινακοθήκη "Χρήστος Τσαβός"
- 3. εκκλησία 12ου αιώνα
- 4. Λαογραφικό μουσείο
- 5. εκκλησία αγ. Ιωάννη (νηπτικού)
- : πιθανή θέση υπολείμματος αρχαίου θεάτρου
- : εκπαιδευτικές μονάδες
- : πλατείες
- : ανενεργά λειτουργικά διαθέσιμα
- : υφιστάμενοι πεζόδρομοι

Χάρτης XIII: Περαιτέρω εξειδίκευση του «Ριζοσπαστικού σεναρίου» στην περιοχή του αρχαίου θεάτρου

**Τελική πρόταση
διαμόρφωσης περιοχής
αρχαίου θεάτρου στο
Κεντρικό Μενίδι_**

 : πολιτισμικά διαθέσιμα

1. μέρος ανασκαφής
αρχαίου θεάτρου

2. δημοτική πινακοθήκη
"χρήστος τσαβός"

3. εκκλησία 12ου αιώνα

4. Λαογραφικό μουσείο

5. εκκλησία αγ.Ιωάννη
(νησιτικού)

 : πιθανή θέση υπολείμματος
αρχαίου θεάτρου

 : εκπαιδευτικές μονάδες

 : προτεινόμενοι πεζόδρομοι
(αμιγώς/ήπιες κυκλοφορίας)
και πλατώματα (rocket parks)

 : ζώνες υψηλού πρασίνου

 : ζώνη χαμηλού πρασίνου
(προτεινόμενη διαμόρφωση)

Χάρτης XIV: Τελική πρόταση διαμόρφωσης περιοχής αρχαίου θεάτρου

Βιβλιογραφία

- Allen, J., Massey, D., Cochrane, A., *Rethinking the Region*, London: Routledge, 1998.
- Αστράκης, Ζ., Νεοφύτου, Ε., *Η παιδαγωγική ποιότητα του σχολικού χώρου*, αδημοσίευτη διάλεξη, Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, 2006.
- Bianchini, F., Parkinson, M. (eds), *Cultural policy and urban regeneration: The West European experience*, Manchester: Manchester University Press, 1993.
- Chang, H-J, *23 things they don't tell us about capitalism*, New York: Bloomsbury Press, 2010.
- Derrida, J., *Mal d' Archive*, Paris: Éditions Galilée, 1995.
- Edwards, C., Gandini, L., Forman G., (επιμ.) (2002), *Reggio Emilia, οι χίλιες γλώσσες των παιδιών προσχολικής ηλικίας*, επιμ: Ε. Κουτσουβάνου, Αθήνα: Πατάκη
- Κλαμπατσέα, Ε., «Σχεδιάζοντας (σε) Προνομιακούς Τόπους και Μετατοπίζοντας Ανισότητες στον Ελληνικό Χώρο» στο *Μεταλλαγές και (Α)συνέχειες: Πρακτικές, πολιτικές και λόγος για τον αστικό χώρο*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2009, σ. 201-214.
- και Παναγιωτάτου, Ε. (επιμ.), *Παρατηρώντας το Αιγαίο...*, Αθήνα: Ε.Μ.Π., Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας, Εργαστήριο Σχεδιαστικής Μεθοδολογίας και Ρύθμισης του Χώρου, 2007.
- Massey, D., *For Space*, London: Sage, 2005.
- Μπαδογιαννάκης, Γ., *Καθένας με το χρόνο του: η φύση, ο χρόνος και ο άνθρωπος*, Αθήνα: Καστανιώτης, 2005.
- Μπακαούκας, Μ., *Μικρά νησιά, μια εύθραυστη ισορροπία. Ένα στρατηγικό πλαίσιο για την τουριστική ανάπτυξη των Μικρών Κυκλάδων*, αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Αθήνα: Ε.Μ.Π., Δ.Π.Μ.Σ. «Περιβάλλον και Ανάπτυξη», 2008.
- Μπελαβίλας, Ν., «Για τη χρήση των ιστορικών ιχνών στο σχεδιασμό», *Υποστηρικτικό υλικό του μαθήματος «Προσεγγίσεις του εφαρμοσμένου αστικού σχεδιασμού στην Ελλάδα»*, Αθήνα: Ε.Μ.Π., Δ.Π.Μ.Σ. «Πολεοδομία και Χωροταξία», 2011.
- Πλάτωνος-Γιώτα, Μ., *Αχαρναί: Ιστορική και τοπογραφική επισκόπηση των Αρχαίων Αχαρνών, των γειτονικών Δήμων και των οχυρώσεων της Πάρνηθας*, Αχαρναί: Δήμος Αχαρνών, 2004.
- Παναγιωτάτου, Ε., *Συμβολή σε μια ενιαία θεώρηση του χώρου και σε μια άλλη σχεδιαστική πρακτική*, Αθήνα: Ε.Μ.Π., 1988.
- Στεφάνου, Ι. και Στεφάνου, Ι., *Περιγραφή της εικόνας της πόλης*, Αθήνα: Ε.Μ.Π., 1999.
- Στεφάνου, Ι., «Η αστική ανάπλαση ως ευκαιρία για την ανάδειξη της φυσιογνωμίας της πόλης», στα Πρακτικά της Επιστημονικής Ημερίδας: *Διαχείριση περιβάλλοντος για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς*, Αθήνα: Τ.Ε.Ε., 12 Μαρτίου 2007.
- Τσουκαλάς, Κ., *Η επινόηση της ετερότητας: «Ταυτότητες» και «διαφορές» στην εποχή της παγκοσμιοποίησης*, Αθήνα: Καστανιώτης, 2010.

